

Aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
De heer J.J. Atsma
Postbus 20951
2500 EZ DEN HAAG

Utrecht, 7 maart 2011

Betreft: prioriteiten van natuur en milieuorganisaties

Onze referentie: JD/11.006/icr/110307.033

Contactpersoon: Jan Dirx

HAMBURGERSTRAAT 28A
3512 NS UTRECHT
NEDERLAND
T +31(0)30 2331328
F +31(0)30 2331311
INFO@NATUURENMILIEU.NL
WWW.NATUURENMILIEU.NL

Mijnheer de Staatssecretaris,

In vervolg op het prettige gesprek dat Wereld Natuur Fonds, Greenpeace, IUCN NL, WECF, de Natuur- en Milieufederaties en Natuur & Milieu met u voerde op donderdag 27 januari jl. ontvangt u hierbij de in het gesprek toegezegde selectie van actuele prioritaire punten van deze organisaties en van Natuurmonumenten en Milieudefensie die verhinderd waren voor het overleg.

In het gesprek stelde u dat de milieudoelen overeenind staan. Het spreekt voor zich dat u de steun van onze organisaties heeft bij het realiseren van die doelen. Daarbij zullen wij pro-actief aangeven waar mogelijkheden liggen om ze te realiseren én waar het noodzakelijk is om te versnellen. Daarbij zullen we belanghebbenden verbinden om duidelijk te maken dat er in de samenleving veel steun is voor het verbeteren van de kwaliteit van het leven van mensen en van hun leefomgeving. Onze gezamenlijk inzet is daarbij steeds gericht op verzilveren, namelijk resultaten boeken die echt milieuwinst opleveren.

Onderstaande punten maken deel uit van uw portefeuilles milieu en water, voor een deel behoren ze tot de portefeuilles van uw collega's, maar spreken we u aan in uw rol als coördinerend bewindspersoon op het gebied van duurzaamheid.

Het is geen uitputtende lijst, maar een lijst van punten die op dit moment ongetwijfeld ook op uw agenda staan. Bij elk punt staan één of meerdere organisaties concreet genoemd, dat betekent dat deze organisaties zich nadrukkelijk met dit onderwerp bezig houden.

We hopen snel met u in een vervolgesprek door te kunnen praten over hoe op al deze punten de doelen concreet en snel gerealiseerd kunnen worden.

Water

Pleidooi voor een geïntegreerde aanpak op gebied water

Natuurmonumenten pleit voor een geïntegreerde aanpak van de diverse “wateropgaven” waar Nederland voor staat. Daartoe nodigen we u uit twee kaarten te laten ontwerpen. Ten eerste een kaart van Nederland waarop aangegeven is voor welke wateropgaven natuur een bijdrage aan de oplossing kan leveren en welke synergie- en/of kwaliteitsvoordelen die bijdrage zal opleveren. En een kaart met aanpassingen aan de natuur zelf om de natuur klimaatrobuust te maken. De overlap van die twee kaarten zal de urgentie van een geïntegreerde aanpak laten zien.

Wij verzoeken u samen met betrokken deskundige partijen, zoals de Deltacommissie, Alterra, Deltares en de terreinbeherende natuurorganisaties hieraan invulling te geven.

Betrek natuur- en milieuorganisaties bij Deltaprogramma

De Natuur- en Milieufederaties zijn dag in dag uit betrokken bij lokale en regionale gebiedsontwikkeling. Onze provinciale organisaties vormen een netwerk van lokale natuur- en milieuorganisaties en treden vaak coördinerend op voor deze organisaties bij integrale gebiedsontwikkeling. Voor ons is de uitwerking van het Deltaprogramma op gebiedsniveau van groot belang en wij zien daar ook een rol voor ons zelf weggelegd: meedenken en zorg dragen voor het inbrengen van het geluid van de inwoners van de betrokken gebieden en waar gewenst coördineren. Wij zijn hierover in overleg met het bureau van de Deltacommissaris.

Wij verzoeken u om de Natuur- en Milieufederaties structureel te betrekken bij de uitwerking van het Deltaprogramma.

Zet Haringvlietkering op een kier

Nederland heeft prachtige voorbeelden van het bouwen met natuur. Kijk naar de Zandmotor en ruimte-voor-de-rivieren. Als we dan zien hoe het huidige kabinet twijfelt over een kier in de Haringvlietkering, is het Wereld Natuur Fonds onthutst. Dit twijfelen strookt geenszins met de Nederlandse staat van dienst van het bouwen met water. Het gaat per slot van rekening om een kier die zoveel meer opbrengt dan deltanatuur alleen. Gaan voor oude technieken en heel sectoraal bezuinigen past niet in het beeld van een Nederland dat sterk is in innovatieve waterwerken. In 2014 moet het deltaprogramma met een advies komen hoe we op langere termijn in de Zuidwestelijke delta de veiligheid gaan waarborgen. Al afgesproken is dat alle duurzame alternatieven serieus worden bekeken. Gezien de beperkte levensduur zal de huidige Haringvlietkering toch op de schop moeten voor 2050. Zet daarom nu geen onomkeerbare stappen. We kunnen bewoners en lokale ondernemers niet opzadelen met onzekerheid dat de plannen om de 5 jaar blijven veranderen. Dat zou niet alleen slecht nieuws zijn voor de regionale economie en leefomgeving, maar ook voor het doortastende imago van het Nederlandse watermanagement.

Klimaat

Steun -30% doelstelling Europees klimaatbeleid

Om klimaatverandering in de hand te houden, is het noodzakelijk dat ontwikkelde landen in 2020 40% minder CO₂ uitstoten. Dit jaar gaat de EU besluiten of men voor -20% of voor -30% gaat kiezen. Een reeks bedrijven roept de EU op om voor -30% te kiezen. Hieronder ook de Nederlandse bedrijven Unilever, DHV, Arcadis en Philips. Deze bedrijven zijn het dus niet eens met de lijn die tot nu toe wordt gevolgd door VNO-NCW en door Business Europe.

Vanuit het oogpunt van nieuwe werkgelegenheid, nieuwe investeringen en een krachtige internationale klimaatstrategie van de EU, pleiten Greenpeace, Wereld Natuur Fonds, Natuur & Milieu en Milieudefensie ervoor de -30% doelstelling zo snel mogelijk operationeel te maken en door te voeren in Europese wetgeving. De huidige onzekerheid over de emissiedoelstelling werkt verlamdend op initiatieven voor nieuwe economische ontwikkeling en verduurzaming vanuit het bedrijfsleven en de samenleving.

Met een innovatief klimaatbeleid kan veel bespaard worden op de toekomstige energierekening. Het Energy [R]evolution Scenario van Greenpeace en de European Renewable Energy Council (EREC) en WWF Energy Rapport laten zien hoe we in 2050 wereldwijd 82% minder CO₂ kunnen uitstoten en onze elektriciteit bijna geheel kunnen opwekken met schone energie. In dit scenario wordt er in stroomproductie in ruim veertig jaar (2007-2050) bijna twee keer zoveel geïnvesteerd als in het fossiele referentiescenario van het Internationaal Energie Agentschap (€ 3.800 miljard i.p.v. € 2.000 miljard), maar omdat duurzame "brandstof" gratis is en de prijs van fossiel/uranium door toenemende schaarste alleen maar stijgt, daalt de Europese energierekening over dezelfde periode met € 2.600 miljard. Een extra investering van € 1.800 miljard genereert dan een winst van € 800 miljard. Meer investeren nu is dus economisch slim vanwege een blijvend lagere energierekening voor toekomstige generaties.

Wij verzoeken u dan ook u in Europa uit te spreken voor de -30% doelstelling.

Beoordeel biobrandstoffen integraal op broeikasgasprestatie

Nederland geeft invulling aan de verplichte doelstelling voor hernieuwbare energie in de transportsector door een generieke verplichting voor brandstofleveranciers. Volgens een prognose van het ECN zal de 10% doelstelling voor de helft worden ingevuld met biodiesel uit voedselgewassen (koolzaad, soja, oliepalm). De Europese Commissie publiceerde in 2010 een rapport waarin is berekend dat deze biodiesel als gevolg van emissies door indirecte veranderingen van landgebruik (ILUC) juist schadelijker is voor het klimaat dan fossiele diesel. Als ILUC wordt meegerekend leidt de geplande toename van biobrandstoffen in Nederland tot de conversie van tussen de 113.000 en 183.000 hectare natuur. Het Nederlandse verkeer zal hierdoor 20 jaar lang ieder jaar tot bijna 2 miljoen ton extra CO₂ uitstoten. Dit staat gelijk aan tussen de 350.000 en 680.000 extra auto's op de weg in 2020 .

Greenpeace en Natuur & Milieu zijn blij met het verzoek van de Nederlandse regering aan de Europese Commissie om ILUC mee te nemen bij de berekening van de broeikasgasprestatie van biobrandstoffen. De voorgestelde initiële uniforme ILUC-factor van 16 gram CO₂ eq/MJ is echter te laag om palmolie uit te sluiten van bijmenging. Juist de expansie van de palmolieteelt is een belangrijke oorzaak van ontbossing waardoor grote hoeveelheden CO₂ vrijkomen. Zo lang nog niet alle door biobrandstofproductie veroorzaakte broeikasgasemissies deel uitmaken van de berekening van de broeikasgasprestatie zou Nederland zelf maatregelen moeten treffen om deze ongewenste effecten te beperken.

Daarom pleiten wij voor:

- Geen overheidssteun of verplichte doelstellingen voor biobrandstoffen waarvan de broeikasgasprestatie inclusief ILUC-emissies niet voldoet aan de huidige minimumnormen uit de Renewable Energy Directive.
- Zo spoedig mogelijk invoeren van nationale subdoelstellingen voor energiedragers met een laag ILUC-risico als duurzame elektriciteit, groen gas en biobrandstoffen uit reststromen zoals geadviseerd door de Commissie Corbey .
- Onverkort vasthouden aan de energiebesparingsdoelen voor de transportsector uit het werkprogramma Schoon en Zuinig. Hierdoor daalt het totale energiegebruik van het weg- en spoorverkeer met 19% waardoor ruim een half miljard liter minder biobrandstoffen hoeven worden bijgemengd.

Hanteer subdoelstellingen voor elektrisch rijden en gebruik reststromen

In aanvulling op bovenstaande, wil Natuur & Milieu nogmaals het advies van de Commissie Duurzaamheidsvraagstukken Biomassa (CDB) onder uw aandacht brengen. Deze commissie adviseerde om binnen de 10% doelstelling subdoelstellingen op te nemen voor elektrisch vervoer (2%) en biobrandstoffen uit reststromen/groen gas (3-5%). Op die manier wordt een meer duurzame invulling van de 10% doelstelling zeker gesteld en wordt de marktintroductie van elektrisch rijden en rijden op groen gas versneld. Op basis van de hoeveelheid reststromen die beschikbaar is, adviseren wij om een subdoelstelling van 5% te hanteren. Biobrandstoffen uit reststromen zijn niet per definitie duurzaam. Ook hier zijn strengen duurzaamheidseisen noodzakelijk, maar omdat Indirect land Use Change bij reststromen veel lager is, is een subdoel voor reststromen een flinke stap in de goede richting.

Uit teerzanden gewonnen olie streng beoordelen

Uit teerzanden geproduceerde olieproducten leiden tot een hogere belasting van het klimaat dan conventionele olie. Het zonder onderscheid toelaten van uit teerzanden geproduceerde olie tot de Europese Unie ondermijnt dan ook het klimaatbeleid van de EU. Milieudefensie dringt er daarom bij u op aan om uw steun uit te spreken voor het voornemen van de Europees Commissaris voor klimaat Connie Hedegaard om in de Europese Fuel Quality Directive een afzonderlijke waarde op te nemen voor de uitstoot van broeikasgassen door uit teerzanden gewonnen olie.

Focus op scherpe CO2 normen voor auto's

De Europese Commissie is bezig concreet te maken wat de klimaatdoelen per sector moeten zijn voor 2050 (totaal: 80% reductie broeikasgassen t.o.v. 1990). De transportsector zou daarbij een reductie van 60% t.o.v. van 1990 moeten leveren (incl. bunkers). Dat komt neer op 70% reductie t.o.v. vandaag en een jaarlijkse reductie van 3% vanaf nu, voor de transportsector. In de praktijk stijgen de klimaatemissies van de transportsector echter met 1,5% per jaar. Er zit dus nog een fors gat tussen doel en praktijk. Natuur & Milieu bepleit daarom dat u zich in Europees verband sterk maakt voor het bouwen aan coalities voor scherpe CO2 normen voor personen-, bestel- en vrachtauto's.

Steun REDD+

Bossen leggen het broeikasgas CO2 vast in de vorm van hout, bladeren en wortels. Op die manier kunnen ze helpen bij het verminderen van het broeikaseffect. Door ontbossing en bosdegradatie dragen bossen op dit moment echter voor ongeveer een vijfde bij aan de mondiale CO2-uitstoot. Dit is meer dan de transportsector en ongeveer gelijk aan alle industrie wereldwijd. Het verminderen van ontbossing en bosdegradatie, maar ook het vergroten van opslag van koolstof in bossen (REDD+) is daarom onmisbaar om klimaatverandering binnen de perken te houden. REDD+ heeft een grote aantrekkingskracht doordat het naast het tegengaan van klimaatverandering ook armoede bestrijdt en biodiversiteit beschermt. Oftewel, er is synergie mogelijk tussen de VN-conventies over klimaat (UNFCCC), die over biodiversiteit (Convention for Biological Diversity) en die over armoede (UN Millennium Development Goals).

Daarvoor pleit IUCN NL ervoor dat Nederland zich in de aanloop naar de klimaatop in Durban hard blijft maken voor goede sociale en ecologische randvoorwaarden, zoals die bijvoorbeeld ontwikkeld worden door UN REDD en de Climate, Community and Biodiversity Alliance/Care.

Andere thema's

Doorgaan met duurzaam inkopen

“Ik vind het vooral van belang om het signaal af te geven dat er niet wordt gestopt met duurzaam inkopen,” zo zei u tijdens het Algemeen Overleg over duurzaamheid op 10 februari jl. Natuur & Milieu, Milieudefensie en Wereld Natuur Fonds onderschrijven dat van harte, zoals Natuur & Milieu ook al in een brief aan de vaste commissie I&M voorafgaande aan het AO had duidelijk gemaakt. Graag adviseren wij u de komende tijd ter voorbereiding van uw visie op duurzaam inkopen die u voor de zomer aan de Tweede Kamer wilt aanbieden. Overigens zouden wij het op prijs stellen als u betrokken milieuorganisaties, maar ook ontwikkelingsorganisaties (vanwege de sociale criteria van duurzaam inkopen) actief uitnodigt hun visie op duurzaam inkopen in te brengen ter voorbereiding van uw standpuntbepaling. Wij vertrouwen er daarbij op dat u bij de herziening van het duurzaam inkoopbeleid uit blijft gaan van eerder gemaakte afspraken en niet -zoals in het geval van MTCS hout- producten wil toelaten tot het duurzaam inkoopbeleid, die niet voldoen aan de door de overheid gestelde duurzaamheidscriteria. Ook zijn wij er geen voorstander van om de na goed overleg tussen betrokken partijen overeengekomen criteria af te zwakken. Wel denken wij dat het mogelijk moet zijn om de handhaving van het beleid doeltreffender te doen plaatsvinden en zouden hierover graag met u verder van gedachten wisselen.

Landelijke structuurvisie Wind op Land noodzakelijk

In de vorige kabinetsperiode is het Ruimtelijke Perspectief Wind op Land opgesteld om 6000 MW verantwoord in te passen in concentratie- en combinatiegebieden. Een groot aantal natuur- en milieuorganisaties heeft onder leiding van de Natuur- en Milieufederaties en Natuur & Milieu in dit proces inbreng geleverd, onder andere met hun eigen visie Geconcentreerde windkracht in de lage landen.

Op dit moment voeren de Natuur- en Milieufederaties het project “Gedragen door de Wind” uit:

- Op concrete locaties met omwonenden aan de voorkant van het proces mogelijkheden verkennen;
- Insteek is integrale gebiedsontwikkeling: windenergie wordt gekoppeld aan investeren in eigen leefomgeving;
- Natuur- en Milieufederaties als brug tussen overheid – bedrijven – burgers.

Deze manier van werken is een goed voorbeeld van input voor de Green Deal. Daarbij is het essentieel dat u vaart maakt met een landelijke structuurvisie Wind op Land, en deze vervolgens verankert in de AMvB Ruimte. Het rijk heeft hier namelijk een duidelijke regiefunctie, de provincies komen niet voldoende met plannen over de brug.

Stimuleren Wind op Zee

Eind november 2010 maakte minister Verhagen de visie van het kabinet bekend over de SDE+ regeling voor de stimulering van duurzame energie. Het was voor de Natuur- en Milieufederaties, Wereld Natuur Fonds, Natuur & Milieu en anderen een onaangename verrassing te constateren dat off shore windenergie binnen deze nieuwe regeling onbesproken blijft. Wij menen te kunnen vaststellen dat de regering de doelstelling om in 2020 6000 MW windenergie op zee te realiseren, laat varen. U kiest, in tegenstelling tot het vorige kabinet, niet voor een beleid van concessieverlening. Het kabinet vindt blijkbaar off shore windenergie te duur (meer dan € 0,15 Kwh) en wil enkel inzetten op innovatiebeleid. Wij begrijpen niet hoe kostprijsverlaging voor windenergie kan worden bereikt met innovatie zonder de realisatie van windparken op zee. Wij verzoeken u dringend om de adviezen van de Taskforce windenergie op zee van mei 2010 ter harte te nemen, en off shore windprojecten alsnog een plaats te geven in de SDE+ regeling en een gelijkmatige en seriematige realisatie van grote concessies te bevorderen.

In het noorden van het land, in Noord-Holland en in Zeeland zien wij dat grote en kansrijke windenergie initiatieven worden/zijn ontplooid. Zo is er in Zeeland een uniek off shore windconsortium door de ZMf (Zeeuwse Milieufederatie) tot stand gebracht, waarin grote internationale bedrijven als Heerema en Verbrugge Terminals samenwerken met Delta, Zeeland Seaports én met Zeeuwind en de ZMf. Dit consortium wil op korte termijn een groot windpark voor de Zeeuwse kust realiseren.

Wij vragen u zich sterk te maken voor het herzien van het off shore windbeleid en voor het koppelen van innovatie aan de bouw van windparken. De overheid kan met een relatief bescheiden inbreng de tijdige beschikbaarheid van financiële middelen vergroten en tevens de kapitaalslasten en daarmee de noodzakelijke SDE-bijdrage verlagen. Het stimuleert de innovatie en de broodnodige verduurzaming van duurzame energieopwekking. Tevens kan het een drager opleveren voor de door het kabinet beoogde Green Deal.

Stoffenbeleid

REACH geeft het recht van consumenten op informatie maar dit wordt tot nog toe nogal mager uitgevoerd. Voor het WECF programma “veilig nest – een gezond milieu in de babykamer” hebben wij detailhandelaren geïnterviewd en de meesten kunnen, zo blijkt, de consument niet voldoende informeren. Het gaat WECF erom dat de Nederlandse consument een keus krijgt. Bijvoorbeeld of de stof Bisfenol-A in een product zit. Uit dieproeven is gebleken dat deze stof kankerverwekkend is en een reden voor mismaakte geslachtsdelen. Frankrijk, Zweden, Denemarken hebben daarom allemaal al het voorzorgsprincipe toegepast, en Bisfenol-A in babyflessen en andere producten verboden. Als Nederlandse ouders de keus hadden, zouden velen ongetwijfeld het zekere voor het onzekere nemen en veilige producten kopen. En dat betekent dan weer steun voor bedrijven die echt moeite doen om duurzaam te ondernemen. De consument informeren doet verkopen. Dit is ook de stelling van WECF’ voor het minisymposium over REACH dat wij samen met VNO-NCW, VNCI en de klankbordgroep stoffen helpen organiseren op 6 april, en waar wij u graag nadere informatie over sturen.

Tot het geven van een nadere toelichting op de in deze brief aangedragen punten, maar uiteraard ook op andere punten waarover u onze visie en adviezen wilt vernemen, zijn de betrokken organisaties graag bereid.

Hoogachtend,

Natuur & Milieu,

mede namens Greenpeace, Wereld Natuur Fonds, Natuurmonumenten, Milieudefensie, IUCN NL, de Natuur- en Milieufederaties, WECF,

Tjerk Wagenaar
directeur